

Izhaja vsak četrtek in velja s poštino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto K 4.— za pol leta „ 2.— za četr let „ 1.—

Naročnina se pošilja upravništvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice hšt. 5. List se pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri gospodu Novak-u na velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 15 h, dvakrat 25 h, trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo do srede opoldne.

Štev. 22.

V Mariboru, dne 31. majnika 1900.

Tečaj XXXIV.

Iz govora dr. Jurtela pri Veliki Nedelji o regulaciji Pesnice.

O regulaciji Pesnice govori in piše se že od leta 1803 oz. 1813 sem. Kje se sedaj nahajajo akti, na to vprašanje se nanašajoči, ni znano. Natančneje se mora stvar zasledovati od leta 1861. naprej, ko smo dobili vsled ustave deželni zbor in deželni odbor. Za vire nam morejo služiti stenografični zapisniki deželnega zbora štajarskega in knjige »die Landesverwaltung von Steiermark«. Na podlagi teh pripomočkov se more trditi, da se je deželni zbor štajarski v drugi svoji seziji, tedaj od leta 1861 do 1866 prvokrat bavil z vprašanjem o regulaciji Pesnice. Toda, na uravnano struge, na regulacijo se ni takrat mislilo. Deželni zbor štajarski je takrat le sklenil, da se naj pred vsem reši vprašanje, če je treba močvirje po Pesniški dolini odpraviti, če je pri tem po okrajih Maribor, Sv. Lenart in Ptuj tudi dežela prizadeta (interesirana) ali ne, (ob die Entsumpfung des Pössnitzthales in den Bezirken Marburg, St. Leonhard, Pettau ein Landesinteresse berühre). Iz tega sledi, da se pred 35 leti merodajni krogi niso vedeli, česar je treba, ali regulacije ali izsuševanja močvirja! Da bi se to poglobitno vprašanje vršilo, prepotoval in ogledal si je višji stavbeni svetnik Martin Kink celo strugo Pesnice, obhodil je celo dolino. Kaj je ta zvedenec na svojem potovanju našel? Našel je ter je tudi poročal, da ima cela dolina ob Pesnici neugodno lego (ungünstige Terrainbeschaffenheit), da se je

nad železniško postajo Pesnica, in sicer tam, kjer se združila Cirkniška dolinca s Pesniško, pred izvršila uravnava ali regulacija obeh, da se je potem, ko se je delala železnica, tudi potoku Črnc (Črivec) struga uravnala. S temi tremi regulacijami se je doseglo to, da odteka voda naglo iz zgornjega dela doline v srednjega (wodurch ein schnellerer Ablauf des Wassers begünstigt wurde). Da je vsled tega tu škoda tem večja, je jasno! Da bi se ta krivica vsaj deloma popravila, je c. kr. trgovinsko ministerstvo že z dopisom z dne 28. junija 1857. št. 12.552 zaukazalo, da se ima Pesnici struga tudi na spodnji strani železnice uravnati. Ta ukaz pa je ostal na papirju, izpeljal se ni, zgodilo se ni nič!

Zvedenec Kink na podlagi svojih studij, opazovanj ni spoznal, da bi bila regulacija Pesnice potrebna. Njemu je pritril deželni zbor štajarski in deželni odbor, v katerih so že takrat imeli Nemci odločno večino. Deželni zbor štajarski je namreč izrekel, da je potreba regulacije Pesnice le krajevna, da bi imeli od regulacije korist le posestniki nekaterih krajev, da se mora delo tem prepustiti (das Bedürfnis der Pössnitzregulierung ist zunächst ein locales, der Nutzen davon kommt den Grundbesitzern einer Gegend zu, deren Thätigkeit das Meiste zu überlassen sein wird). Dne 14. junija 1866 naklonila je nemška večina deželi štajarski novi zakon, v okrajnih zastopih. Da bi tem dela ne manjkalo, je nemška gospoda sklenila v deželnem zboru v Gradcu, da so novi okrajni zastopi tisti organi, kateri se imajo s tako obširnimi podjetji pečati, kakor je regulacija Pesnice (in

den Bezirksvertretungen ist ein Organ geschaffen, welches berufen ist, solch' umfangreiche Unternehmungen in Gang zu bringen). Vsled tega je deželni zbor štajarski, oziroma njegova nemška večina (in ne slovenski takratni poslanci!) sklenila, da se imajo vsi nakopičeni akti glede regulacije Pesnice tistim okrajnim zastopom izročiti ali odstopiti, v katerih obsegu teče Pesnica, ki se ima regulirati (die bisherigen Erhebungsakten bezüglich der Pössnitzregulierung sind jenen Bezirksvertretungen abzutreten, in deren Gebiete die zu regulierende Flussstrecke gelegen ist). Ali je deželni odbor potem akte razdelil na okrajne zastope, ni znano. Gotovo pa je in ne da se tajiti, da je bila s tem stvar pokopana; da je mirovala dobrih osem let; da se niti deželni zbor, niti deželni odbor, da se noben grajščak, noben oskrbnik ni za Pesnico zmenil! Stvar bi bila zaspala, ko bi ne bilo leta 1874 c. kr. ministerstvo za poljedelstvo potom ces. namestnije poslalo deželnemu odboru izdelanega načrta o regulaciji Pesnice in proračuna o stroških te. Deželni odbor tega ni mogel pognati v koš. Napravil je neko spomenico (denkschrift) ter njo je z načrtom vred razposlal.

Menda, ker je komisij še premalo bilo, vršila se je septembra 1876 nova po celi dolini! Pri tej priliki se je interesantom pokazal načrt, naznanili stroški. Zaslisani so bili zastopniki občin in okrajev. Med temi se je pokazalo nasprotovanje. Od začetka sem je glede regulacije preprič med interesi o tem: 1. ali bode mogoče z regulacijo za- braniti res vsako povodenj po celi dolini;

Listek.

V viharnih časih.

Priredil J. Toman.

(Dalje.)

Na nedeljo pa so bili zopet vsi povabljeni v cerkev. In veliko jih je bilo, ki so se že veselili, kaj bodo zopet slišali.

To kar so slišali, je bilo nekaj novega, posebnega, in jim je vzbujalo misli, katerih še nikdar niso premišljevali. Morali bi biti torej vsi enaki. Ni ga, ki bi jih smel svariti, njim zapovedovati, ker je vsak sam sebi najboljši vodnik. Spominjali so se, kako jim je gospod župnik marsikatero britko resnico v oči povedal, zoper katero niso imeli nobenega izgovora. Tega zdaj ne bo več. In kaj pa grajščak? Ta zdaj, ker si je takega učenika povabil, gotovo ne bo hotel, da bi se mu še zdaj priklanjali. Tudi on nam je enak. Kakšno veselje! Marsikateri se je zdaj spominjal bolečin, katere so mu napravljali pri tlaki udarci grajščinskih služabnikov. Da bi jih zdaj grajščaku vrnil! V nedeljo je prišlo veliko ljudi v cerkev. Novi učenik je začel pridigovati:

»Hočete biti še dalje kot igrača v roki teh ljudi? Hočete še dalje s pobešenimi gla-

vami hoditi? Vstanite! Kdor ima pogum, naj se maščuje!«

Tiho je nastalo, a v očeh mož je bilo videti močno razjarjenje. In naenkrat je nekdo iz množice vskliknil:

»Maščujmo se!«

In ljudstvo je drlo iz cerkve. Vse se je gnalo k župnišču. Tudi gospod župnik je zapazil, da je ljudstvo zoper njega našuntano in da se zdaj hoče maščevati, pa ker se ni zavedal ničesar, v čem bi se bil zoper ljudstvo pregrešil, stopil je iz sobe med ljudstvo. Nekateri so že pesti vzdigovali in ga hoteli napasti.

»Kaj hočete, zakaj ste prišli sem?« glasno zakliče župnik. Kakor blisk so padle te besede med množico. Nastala je tihota.

»Takšne ljubezni se zdaj v cerkvi učite, da ste prišli nad revnega duhovnika, na Vašega župnika, da bi videli teči njegovo kri? Le pridite, udarite, kamor hočete. Dokler sem Vaše bolnike obiskaval, z Vami delil veselje in žalost, takrat ste me ljubili. In glej, komaj je prišel drugi, ki hoče vaša srca oropati zadnjega ostanka ljubega miru, postali ste moji sovražniki. Kaj Vam je oni dobrega skazal? Ali trpi z vami? Ali vas obiskuje? Oznanuje Vam slobodo! Zakaj pa ne reče grajščaku, da je tudi on Vam enak, da mu ne bode več tlake delali, da bi njegove njive

in travniki tudi vaši bili. Ali Vam je to bilo kedaj prijetno, da so njegovi služabniki Vaše telo pri tlaki večkrat do krvi raztepli. Le pojdite! Jaz sem Vam menda pogosto kaj hudega storil, ko sem Vam kazal pot, kako bi srečno enkrat prišli k Bogu v nebesa. In za to lahko umrjem, kadar hočete!«

Umolknil so vsi.

»Molčite« nadaljeval je duhovnik z gniljivim glasom »in morda premišlujete, kako sem z Vami ravnal? Deloval sem med Vami šestnajst let, ljubil sem Vas in še zdaj Vas ljubim. Odidem od tod, ako me ne umorite in drugod bom deloval v vinogradu Gospodovem. Odpustil sem Vam vsem. Le za slovo Vam hočem še kaj povedati. Ako si kdo misli, da sem ga kedaj razžalil, ga zagotavljam, da bom na kolenih Boga prosil za odpuščanje«. Solze žalosti so tekle po licu hudo skušanega duhovnika.

Te besede so kakor ogenj žgale srca poslušalcev. Kaj pa jim je ta duhovnik storil hudega? Ali ni bil vedno njih prijatelj? Ali jim ni vselej očetovsko svetoval, ko je nesreča prišla in vselej z veseljem hitel k njim, ko je kateri izmed njih zbolel, ga tolažil in krepčal? Ali je neusmiljeno in trdo z njimi ravnal? Grajščak je novega učenika sem poklical, in ta jim slobodo in prostost oznanuje in moramo mu vendar tlako delati in trpeti,

tedaj če bode mogoče regulacijo tako izpeljati, da bode struga Pesnice sprejela vso vodo, katera sega ob povodnji večkrat od enega brega do drugega, in prihaja tudi iz vseh postranskih potokov, grab in dolinic? Če ta uspeh regulacije ni zagotovljen, potem bi bili stroški izdani zastonj. Tako misli in govori istinito en del posestnikov! Drugi se zopet bojijo, da bi po izvršeni regulaciji ne bilo več mogoče travnikov ob Pesnici napajati brez posebnih priprav. Drugi zopet tirjajo odgovor na vprašanje: 2. Ali se bodo mogle napraviti posebne priprave za napajanje travnikov in koliko bi te stale? To vprašanje zanima posebno one posestnike travnikov, kateri stanujejo v srednjem delu doline. Kajti tu se nahaja stara Pesnica; travniki ob tej so slabši od drugih, dajo le eno košnjo, malo in slabe krme. Tu tedaj je vladal in vlada še strah pred regulacijo, ker se ne ve, kaki bi bili nasledki! Zastonj se je l. 1876 izreklo le 15 občin za regulacijo, sedem njih je nasprotovalo. Tudi zastopnik okraja Ormož, ki ni bil Slovenec, ni hotel pritrđiti, ter se je izgovarjal, češ, da mu manjka potrebnih informacij, da primanjkuje potrebnega denarja. Grof Wurmbrand z Borlna govoril je takrat v deželnem zboru štajarskem o regulaciji Pesnice te-le besede: »Wenn wir den Landeshaushalt nicht belasten wollen mit Auslagen, die nicht ganz unbedingt nothwendig sind, so müssen wir gestehen, dass diese Pössnizregulierung, wenn sie auch ein Lieblingswunsch von uns wäre, vorläufig dem allgemeinen Bedürfnisse des Sparens geopfert werden muss. Es ist diese Arbeit, wie mir scheint, keine unbedingt nothwendige und dringende, und was hier wesentlich in Betracht zu ziehen ist, es ist keine solche, von deren günstigen Resultaten wir vollkommen überzeugt sind!« In vendar je bil grof Wurmbrand poslanec velikega posestva, je stanoval v ptujskem okraju prav blizu Pesnice! — Od leta 1876 pa do leta 1897 je vprašanje o regulaciji Pesnice mirovalo; leta 1897 spravili so ga slovenski poslanci pred deželni zbor štajarski iz lastnega nagiba, v peti seji dne 29. jan. 1897 je poslanec Robič njih predlog utemeljeval. Na pomoč ni prišel noben oskrbnik, noben okrajni zastop, nobena občina. Poslanci so morali pisati, da so se sprožile peticije v podporo stavljenega predloga! Danes pa nastopajo lažnjivci in obrekovalci, trdeč, da so slovenski deželni poslanci glede tega vprašanja kmete zapustili! — Dne 3. sušca 1897 se je deželni zbor bavil z vprašanjem ter je stavil na poročilo dr. Jurtela sklep, da se ima s pripravami pričeti. Takratni ces. namestnik Bacquehem sam je posegnil v

debato, ker se je prej o stvari temeljito informiral ter je pred celim zborom obljubil, da se bode vlada za stvar brigala in se ž njo pečala. S tem se je spravila stvar v pravi tir! Žalibog, da se je regulacija naopak začela, to je spet od zgoraj navzdol, namesto od spodaj navzgor, od iztoka proti izviru. Aniza na Zgornjem Štajarskem se je od spodaj navzgor regulirala in je delo davno izgotovljeno. Mura se je pa že od zgoraj navzdol regulirala in tako pride spodnji kos od Radgone do Ljutomera, kateri bi moral biti prvi, najpozneje na vrsto! Regulacija Mure je stala do leta 1889 2.008.308 gold. vzdrževanje del 547.862 fl., skupaj 2.556.170 fl. Stroški za vzdrževanje od l. 1892 do l. 1899 bili so proračunjeni na 435.000 gold. Že tukaj so slovenski davkoplačevalci precej zraven pomagali! Oni tedaj imajo pravico zahtevati, in ni njim potreba prositi, da pride vendar enkrat tudi Pesnica na vrsto, da se tudi za reguliranje te skrbi! — Dne 10 febr. 1898 se je spet govorilo v deželnem zboru o Pesnici, ker je koncem leta 1897 posebna komisija obhodila spet Pesnico. Poročevalec bil je spet dr. Jurtela in so se predlogi sprejeli. V ravno isti seji je deželni odbornik dr. Schmiderer povedal, da je c. kr. ministerstvo za poljedelstvo nasvetom komisije z leta 1897 pritrđilo, da je regulacija Pesnice zagotovljena (indem wir die Sicherheit haben, dass in absehbarer Zeit die ganze Regulierung der Pössniz in ein actuelles Stadium treten wird.) Aprila 1900 pa pride oskrbnik nemškega viteškega reda in pravi kmetom, da mora še le on vprašanje o regulaciji Pesnice dognati! Že takrat se je za delo prva svota po 20.000 gld. določila; porabila se, se vé, ni za spodnji del, ampak za zgornji del do železnice! Gotovo radi tega, ker je ta bliže Gradca, nego oni od Možkanje do Drave! V deželnem zboru v Gradcu pa odločuje nemška večina, pa ne osem slovenskih poslancev; ti tedaj niso mogli ne naopak regulacije zabraniti! Ko je dr. Schmiderer dne 10. febr. 1898 govoril o državni podpori za regulacijo Pesnice, imenoval je to »veselo vest« (erfreuliche Mittheilung, — weil sich darin das Bestreben der Regulierung ausdrückt, dass wir die Pössniz endlich reguliren, — dass die dritte Strecke, die Ausmündung in die Drau, auch in Angriff genommen werden kann). — V 18. seji dne 19. aprila 1899 razpravljaj je deželni zbor spet o Pesnici; poročal je spet dr. Jurtela. Predlog je bil sprejet. Vse to kaže, da so se slovenski poslanci — vsi brez izjeme — zadnja leta krepko in pri vsaki priliki potegovali za regulacijo Pesnice. Kdor nasprotno

trdi, obrekuje in laže! To pa ni pošteno. Slovenski poslanci nikomur ne branijo, kdor hoče iti za svoj denar, za svoje pravice v Gradec prošnjačit; obrekovati pa se ne puste od nikogar. Da se izve cela resnica, ponovil je govornik kratko dolgo zgodovino pesniške regulacije. Beseda se bode uresničila. Pesnica se bode regulirala, ako bode vlada pritiskala in pomagala, sicer nikdar!

Politični shod v Št. Ilju v Slov. goricah.

Še živimo Slovenci ob severni meji slovenski, krepko živimo in ne maramo se še danes ali jutri udati sovragu na milost ali nemilost. To nam je jasno dokazal shod jareninskega političnega društva, ki se je vršil zadnjo nedeljo v Št. Ilju v Slov. gor. tako sijajno in veličastno v pričó velikanskega števila zavednih šentiljskih Slovencev, kakor še nikdar poprej noben shod. Iznemadila, da v srce ganila je vse rodoljube, ki so od drugod došli, tolika množica zavednih šentiljskih Slovencev. Celcerjevi prostori so bili v pravem pomenu besede prenapolnjeni. Štirje govorniki so nastopili, govorili drug navdušeneje od drugega. »Slov. Gosp.«, daleč premajhen si, da bi mogel sprejeti vse lepe nauke in iskrene besede izgovorjene na tem shodu. Vsak udeleženec shoda si jih je gotovo globoko vse zapisal v svoje zvesto slovensko srce.

Shod je otvoril z iskrenim pozdravom podpredsednik političnega društva, Fr. Thaler. Poslanec Lendovšek je v obširnem prepričevalnem govoru pojasnil, zakaj so slovenski deželni poslanci izstopili iz deželne zbornice in kake vnebovpijoče krivice se gode slovenskemu ljudstvu na Štajarskem. Omenil je tudi, kako je ob delegacijskem zborovanju v Pešti krivo poučil grof Stürgh svitlega cesarja, češ, slovenski poslanci so brez tehtnega vzroka zapustili Gradec. Po dvorani so kar zašumeli razjarjeni klici: Stürghu! Rekel je poslanec, da napočijo pravičnejši, boljši časi za narod naš na Štajarskem še-le tedaj, ko bomo ločeni od Gradca. Ves zbor navdušeno zakliče: Proč od Gradca! Naposled poslanec se navdušuje volilce šentiljske občine za bližajoče občinske volitve, da bi se jih udeležili vsi do zadnjega moža in tako podrli gospoda Pistorja in njegove privržence na slovenskih šentiljskih tleh. Končno je zaklical:

Naprej zastava Slave,
Naprej slovenska kri,
Za vero, dom cesarja
Naj srce nam gori!

Grajsčak se je že umikal pred množico, ki je vedno bolj silila v grajsčino.

»Dam Vam vse, cesar si želite, le pojdite mirno domu.«

»Dajte nam hitro, kar nam hočete dati. Odprite ječe in nam napišite pogodbo z lastnim pečatom. Drugače ne gremo odtod.«

»Zapovejte jim, da se tako drzno ne obnašajo« rekel je grajsčak novemu učeniku. »Ne morem jim vsega dati, kar želijo«. Pa tudi novi učenik je bil poln strahu. Seme, katero je vsejal, mu je zrastle naglo čez glavo. Hotel je kaj govoriti, pa njegova zgovornost ga je zapustila. (Dalje prih.)

Smešničar.

Tinček: »Kam pa tako hitiš, Gregec?«
Gregec: »Po zdravnika, moja žena mi nič kaj ne ugaja.«

Tinček: »Počakaj, Gregec, grem tudi s teboj; moja žena mi že dolgo ne ugaja.«

A: »Za Boga, kakšen si po lici! Kdo te je tako razmesaril?«

B: »Ej, z ranocelnikom sva se stepla.«

A: »Pa si ga vendar zatožil?«

B: »Zakaj neki? Saj mi je rane brezplačno zašil!«

ko nas njegovi služabniki hudo mučijo. Bolje bi bilo, račun delati z grajsčakom. Tako je množica začela premišljevat.

»V grajsčino pojdimo«, se je naenkrat slišalo več glasov, »tam naj nas rešijo tlake, naj nam dajo jesti in naj iz ječe izpustijo vse, ki so tam zaprti.«

»Imam tam očeta«, kliče nekdo.

»In jaz dva brata«, oglasi se drugi.

»Moj sin je tam že od spomladi za to, ker ni mogel iti na tlako.«

»Lepa je taka sloboda in prostost, katero nam je grajsčak sem pripeljal.«

»Pojdimo si po njo! Naj nam jo grajsčak da, ker je hotel, da o nji kaj izvemo. Saj imamo zagovornika, tega novega učenika.«

»Pojdimo!« kričali so vsi in vse se je drlo proti grajsčini.

Grajsčak gotovo ni pričakoval takega obiska.

»Kaj pa je? Poglejte, zakaj sem gredo?« reče grajsčak novemu učeniku, ko je videl, kako vse hiti v grajsčino. »Mislil sem, da bodo šli nad župnika. Ali ga morda že s seboj vlečejo?«

Župnika pa med prisleci ni bilo.

»Kaj hočete, zakaj ste sem prišli?« kliče novi učenik.

»Slobodo in prostost hočemo, katero ste nam Vi oznanovali. Imamo tu v ječi svoje znanee, spustite jih in odpravite tlako.«

Novi učenik ves prestrašen pogleda grajsčaka, kakor da bi pričakoval od njega pomoči.

»Potolazite jih!« rekel je grajsčak. »Bojim se, da bodo hoteli s silo si pridobiti slobode in prostosti.«

Novi učenik se je zaničljivo nasmehljaj in je začel govoriti:

»Bratje, pomirite se! Hočete storiti nekaj, kar nasprotuje ljubezni, ki bi imela med nami vladati. Grajsčak je Vaš oče, morate mu biti pokorni, ga častiti in mu pomagati. Le pojdite mirno domu in pozabite na stare krivice.«

»Kaj?« kričali so vsi »Mi bi morali pozabiti in grajsčak sme z nami storiti, kar hoče? Zakaj pa mu Vi, novi učenik, tudi ne poveste tega, kar ste nam rekli, ker grajsčak je še zdaj takšen, kakor je prej bil. On Vas je poklical sem k nam, mi Vas nismo klicali, naj torej on prvi začne z lepim izgledom. Hočemo slobodo in prostost. Učili ste nas, naj se mašujemo. Grajsčak nas je mučil dovolj, naj zdaj vse popravi. Naj govori grajsčak sam, Vam ne verujemo več. Igrate se z nami in za hrbtom se nam posmehujete v grajsčini pri polni kupici.«